

Tudorel TOADER

Marieta SAFTA

Contencios constituțional

Ediția a 3-a, revizuită și actualizată

Editura
Hamangiu
2025

CUPRINS

TITLUL I. JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ ȘI CONTENCIOSUL CONSTITUȚIONAL. CARACTERIZARE GENERALĂ	1
TITLUL AL II-LEA. TEORIA CONSTITUȚIEI	7
Capitolul I. Constituție și constituționalism. Supremația Constituției	7
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale despre Constituție</i>	<i>7</i>
§1. Apariția Constituției	7
§2. Tipuri de constituții	9
§3. Conținutul normativ al Constituției	12
§4. Definiția și caracterele juridice ale Constituției	16
§5. Funcțiile Constituției	17
§6. Conceptul de constituționalism	18
<i>Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției</i>	<i>18</i>
§1. Noțiunea de supremație a Constituției	18
§2. Consecințe și garanții ale supremației Constituției	20
Capitolul al II-lea. Adoptarea, revizuirea, suspendarea și abrogarea Constituției	21
<i>Secțiunea 1. Adoptarea Constituției</i>	<i>21</i>
§1. Considerații introductive	21
§2. Inițiativa constituțională	21
<i>Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției</i>	<i>23</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Suspendarea și abrogarea Constituției</i>	<i>25</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Aplicarea directă a Constituției</i>	<i>26</i>
Capitolul al III-lea. Constituția României din 1991, revizuită în 2003	31
<i>Secțiunea 1. Adoptarea Constituției în anul 1991</i>	<i>31</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției în anul 2003</i>	<i>35</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Alte inițiative de revizuire a Constituției</i>	<i>36</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Structura Constituției României</i>	<i>43</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Reglementarea procedurii de revizuire a Constituției României</i>	<i>44</i>
§1. Inițiativa de revizuire a Constituției	44
§2. Adoptarea și aprobarea legii de revizuire	45
§3. Dispoziții ale Constituției declarate nerevizuibile: limitele revizuirii	48

§4. Rolul Curții Constituționale în procesul de revizuire a Constituției	48
TITLUL AL III-LEA. CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE	50
Capitolul I. Caracterizare generală	50
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control de constituționalitate al legilor. Fundamentare științifică</i>	50
<i>Secțiunea a 2-a. Apariția controlului constituționalității legilor</i>	51
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate</i>	55
<i>Secțiunea a 4-a. Modele de control de constituționalitate</i>	57
§1. Aspecte generale	57
§2. Modelul american	58
§3. Modelul european	60
§4. Evoluții ale controlului de constituționalitate	61
<i>Secțiunea a 5-a. Funcțiile controlului de constituționalitate</i>	64
<i>Secțiunea a 6-a. Constituționalizarea dreptului</i>	65
Capitolul al II-lea. Controlul constituționalității legilor în România	67
<i>Secțiunea 1. Repere de ordin istoric</i>	67
<i>Secțiunea a 2-a. Controlul de constituționalitate în prezent</i>	74
TITLUL AL IV-LEA. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI	76
Capitolul I. Cadrul legal de referință. Caracterizare generală	76
Capitolul al II-lea. Structura și organizarea Curții Constituționale	79
<i>Secțiunea 1. Judecătorii constituționali. Plenul Curții Constituționale</i>	79
§1. Numirea judecătorilor constituționali	79
1.1. Elemente de drept comparat	79
1.2. Numirea judecătorilor Curții Constituționale a României	84
§2. Garanții ale independenței judecătorilor constituționali	90
§3. Plenul Curții Constituționale. Atribuții	94
<i>Secțiunea a 2-a. Președintele Curții Constituționale</i>	94

<i>Secțiunea a 3-a. Personalul Curții Constituționale</i>	96
§1. Caracterizare generală	96
§2. Secretarul general al Curții Constituționale	97
§3. Magistrații-asistenți	98
§4. Alte categorii de personal	99
Capitolul al III-lea. Atribuțiile Curții Constituționale	101
<i>Secțiunea 1. Clasificare</i>	101
<i>Secțiunea a 2-a. Controlul constituționalității legilor înainte de promulgare [art. 146 lit. a) teza I din Constituție]</i>	101
§1. Trăsături	101
§2. Sesizare. Subiecți	101
§3. Obiect	102
§4. Elemente de procedură	103
<i>Secțiunea a 3-a. Verificarea constituționalității inițiativelor de revizuire a Constituției [art. 146 lit. a) teza a II-a din Constituție] și a legii de revizuire adoptate de Parlament (art. 23 din Legea nr. 47/1992)</i>	106
§1. Trăsături	106
§2. Sesizare	106
§3. Obiect	107
§4. Elemente de procedură	109
<i>Secțiunea a 4-a. Controlul constituționalității tratatelor sau a altor acorduri internaționale [art. 146 lit. b) din Constituție]</i>	114
§1. Trăsături	114
§2. Sesizare. Subiecți	116
§3. Obiect	116
§4. Elemente de procedură	119
<i>Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității regulamentelor Parlamentului [art. 146 lit. c) din Constituție]</i>	120
§1. Trăsături	120
§2. Sesizare. Subiecți	120
§3. Obiect	121
§4. Elemente de procedură	122
<i>Secțiunea a 6-a. Controlul constituționalității hotărârilor plenului Camerei Deputaților, hotărârilor plenului Senatului și hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului [art. 146 lit. l) din Constituție și art. 27-28 din Legea nr. 47/1992]</i>	122
§1. Trăsături	122
§2. Sesizare. Subiecți	123

§3. Obiect	123
§4. Elemente de procedură	130
<i>Secțiunea a 7-a. Soluționarea excepției de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial [art. 146 lit. d) teza I din Constituție]</i>	130
§1. Trăsături	130
§2. Sesizare. Subiecți	131
§3. Obiect	131
§4. Procedura invocării și soluționării excepției de neconstituționalitate	132
4.1. Aspecte generale	132
4.2. Etapa judecătorească a soluționării excepțiilor de neconstituționalitate	133
4.2.1. Aspecte generale	133
4.2.2. Obligația instanței de a sesiza Curtea Constituțională	134
4.2.3. Obligația instanței de judecată de a-și exprima opinia asupra excepției de neconstituționalitate invocate	138
4.2.4. Exigențe de ordin formal/regularitatea sesizării Curții Constituționale	142
4.2.4.1. Sesizarea Curții Constituționale se face printr-o încheiere distinctă	142
4.2.4.2. Constituirea dosarelor având ca obiect excepții de neconstituționalitate	145
4.3. Etapa contenciosului constituțional, desfășurată în fața Curții Constituționale	147
<i>Secțiunea a 8-a. Soluționarea excepției de neconstituționalitate ridicate de Avocatul Poporului [art. 146 lit. d) teza a II-a din Constituție]</i>	155
§1. Trăsături	155
§2. Obiect	155
§3. Elemente de procedură	159
<i>Secțiunea a 9-a. Soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice [art. 146 lit. e) din Constituție]</i>	160
§1. Trăsături	160
§2. Sesizare. Subiecți. Părțile conflictului juridic de natură constituțională	160
§3. Obiect	169
§4. Elemente de procedură	193

<i>Secțiunea a 10-a. Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și de a confirma rezultatele sufragiului [art. 146 lit. f) din Constituție]</i>	194
§1. Trăsături. Obiect	194
§2. Sesizare. Subiecți. Autosesizarea/sesizarea din oficiu a CCR	198
§3. Elemente de procedură	200
3.1. Soluționarea contestațiilor privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor ori a semnelor electorale	200
3.2. Soluționarea contestațiilor privind împiedicarea unui partid sau a unei formațiuni politice ori a unui candidat de a-și desfășura campania electorală	206
3.3. Soluționarea cererilor/sesizarea din oficiu privind anularea rezultatelor alegerilor	206
3.4. Confirmarea și validarea rezultatului alegerilor	210
<i>Secțiunea a 11-a. Constatarea existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României [art. 146 lit. g) din Constituție]</i>	211
§1. Trăsături	211
§2. Sesizare. Subiecți	211
§3. Elemente de procedură	211
<i>Secțiunea a 12-a. Emiterea avizului consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României [art. 146 lit. h) din Constituție]</i>	216
§1. Trăsături	216
§2. Sesizare. Subiecți	219
§3. Elemente de procedură	219
<i>Secțiunea a 13-a. Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și de a confirma rezultatele acestuia [art. 146 lit. i) din Constituție]</i>	222
§1. Trăsături	222
§2. Sesizare. Subiecți	222
§3. Elemente de procedură	223
§4. Confirmarea rezultatului referendumului	228
4.1. Referendumul pentru revizuirea Constituției	228
4.2. Referendumul pentru demiterea Președintelui	229
4.3. Referendumul pe probleme de interes național	233

<i>Secțiunea a 14-a. Verificarea îndeplinirii condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni [art. 146 lit. j) din Constituție]</i>	240
§1. Trăsături	240
§2. Sesizare. Subiecți	240
§3. Elemente de procedură	240
<i>Secțiunea a 15-a. Atribuția de a hotărî asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic [art. 146 lit. k) din Constituție]</i>	245
§1. Trăsături	245
§2. Sesizare. Subiecți	245
§3. Obiect	245
§4. Elemente de procedură	245
Capitolul al IV-lea. Reguli procedurale specifice activității Curții Constituționale	247
<i>Secțiunea 1. Activitatea premergătoare dezbatelor. Aspecte specifice</i>	247
<i>Secțiunea a 2-a. Ședințele Plenului Curții Constituționale. Dezbatere și deliberare</i>	251
<i>Secțiunea a 3-a. Deciziile, hotărârile și avizele Curții Constituționale. Opiniile separate și opiniile concurente</i>	252
<i>Secțiunea a 4-a. Accesul la informațiile referitoare la activitatea Curții Constituționale</i>	260
§1. Informații accesibile pe pagina de internet – www.ccr.ro	260
§2. Comunicatele de presă	261
§3. Alte modalități de aducere la cunoștință publică a activității Curții Constituționale	262
TITLUL AI V-LEA. CAUZELE DE INADMISSIBILITATE ÎN CONTENCIOSUL CONSTITUȚIONAL	264
Capitolul I. Caracterizare generală	264
Capitolul al II-lea. Clasificări ale cauzelor de inadmisibilitate	266
Capitolul al III-lea. Legalitatea sesizării	270
<i>Secțiunea 1. Condiții de admisibilitate privitoare la OBIECTUL SESIZĂRII</i>	270
§1. Considerații generale	270
§2. Controlul de constituționalitate <i>a priori</i> poate avea ca obiect doar legile care nu au fost promulgate	271

§3. Este admisibil controlul de constituționalitate <i>a priori</i> al legii promulgate, dacă sesizarea s-a făcut în termenul legal _____	271
§4. Controlul de constituționalitate <i>a priori</i> poate avea ca obiect doar legile care au fost adoptate de ambele Camere ale Parlamentului _____	277
§5. Controlul de constituționalitate <i>a priori</i> poate avea ca obiect o ordonanță a Guvernului aprobată prin lege, însă numai în măsura în care Curtea Constituțională a fost sesizată cu privire la legea de aprobare a ordonanței Guvernului _____	277
§6. După reexaminarea legii, pentru punerea în acord cu decizia Curții Constituționale de constatare a neconstituționalității, pot forma obiectul controlului de constituționalitate <i>a priori</i> numai acele dispoziții care au format obiect al reexaminării _____	279
§7. Controlul de constituționalitate poate avea ca obiect numai regulamentele Parlamentului în vigoare _____	280
§8. Controlul de constituționalitate poate avea ca obiect hotărârile plenului Camerei Deputaților, hotărârile plenului Senatului și hotărârile plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului, nu și acordurile politice _____	281
§9. Hotărârile de Guvern nu pot constitui obiect al controlului Curții Constituționale _____	282
§10. Normele metodologice de aplicare a legii nu pot constitui obiect al controlului Curții Constituționale _____	282
§11. Ordinele miniștrilor nu pot constitui obiect al controlului Curții Constituționale _____	283
§12. Hotărârile judecătorești nu pot constitui obiect al controlului de constituționalitate _____	284
§13. Dispozițiile din legi și ordonanțe, în interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție (recurs în interesul legii/hotărâre prealabilă), pot constitui obiect al controlului de constituționalitate _____	285
§14. Controlul de constituționalitate <i>a posteriori</i> poate avea ca obiect dispoziții din legi și ordonanțe <i>în vigoare</i> . Potrivit interpretării date în jurisprudența Curții Constituționale sintagmei „în vigoare”, controlul de constituționalitate poate avea ca obiect și dispoziții din legi și ordonanțe	

abrogate, în măsura în care acestea continuă să producă efecte juridice _____	297
§15. Dispozițiile legale <i>de abrogare</i> pot constitui obiect al controlului de constituționalitate _____	305
§16. Controlul de constituționalitate <i>a posteriori</i> poate avea ca obiect numai dispoziții din legi și ordonanțe care sunt aplicabile cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate _____	311
§17. Sunt inadmisibile excepțiile de neconstituționalitate ridicate într-o acțiune <i>ab initio</i> inadmisibilă, în măsura în care nu sunt contestate chiar dispozițiile legale care determină o atare soluție în privința cauzei în care a fost ridicată excepția _____	314
§18. Excepția de neconstituționalitate nu poate constitui obiectul principal al acțiunii de chemare în judecată _____	316
§19. Dispozițiile din legi și ordonanțe, constatate ca fiind neconstituționale, nu mai pot fi supuse controlului de constituționalitate _____	318
§20. Poate forma obiect al controlului de constituționalitate posibila interpretare neconstituțională, alta/altele decât cea/cele exclusă/excluse prin decizii interpretative _____	319
§21. Pot forma obiect al controlului de constituționalitate soluțiile legislative _____	321
§22. Controlul de constituționalitate poate avea ca obiect decretul de stabilire a obiectului și datei referendumului _____	322
§23. Controlul de constituționalitate privește numai partidele politice, nu și organizațiile neguvernamentale _____	325
<i>Secțiunea a 2-a. Condiții de admisibilitate privitoare la AUTORII SESIZĂRII</i> _____	327
§1. Considerații generale _____	327
§2. Grupurile parlamentare nu pot sesiza Curtea Constituțională pentru controlul legilor înainte de promulgare _____	327
§3. Președintele sau membrii uneia dintre Camerele Parlamentului pot formula sesizări numai cu privire la regulamentul Camerei din care fac parte _____	328
§4. Sesizarea Curții Constituționale, în vederea controlului constituționalității hotărârilor Parlamentului, poate fi formulată numai de către președintele respectivei Camere	

sau de către un număr de 50 de deputați sau 25 de senatori _____	330
§5. Deputatul/senatorul care a avut calitatea de președinte al Camerei respective poate contesta constituționalitatea hotărârii care privește încetarea statutului/calității sale de președinte al Camerei _____	330
§6. Apărătorii sau reprezentanții legali ai părților pot invoca excepții de neconstituționalitate numai în numele părților pe care le reprezintă _____	331
§7. Deputații ori senatorii nu pot formula sesizări cu privire la conflicte juridice de natură constituțională _____	332
§8. Orice autoritate prevăzută de legea specială între subiecții care pot sesiza Curtea Constituțională cu un conflict juridic de natură constituțională este în drept să formuleze cererea cu privire la soluționarea conflictului juridic de natură constituțională, chiar dacă nu este parte în conflictul la care se referă sesizarea _____	333
§9. Cererile de anulare a alegerilor pot fi formulate numai de către partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale reprezentate în Consiliul Minorităților Naționale și de candidații care au participat la alegeri _____	337
§10. Contestațiile referitoare la neconstituționalitatea unui partid politic pot fi formulate numai de către președinții celor două Camere ale Parlamentului sau de Guvern _____	338
<i>Secțiunea a 3-a. Condiții de admisibilitate privitoare la obligația de MOTIVARE A SESIZĂRII _____</i>	
§1. Considerații generale _____	338
§2. Admisibilitatea sesizărilor este condiționată de indicarea temeiului constituțional în raport de care sunt formulate criticile _____	340
§3. Admisibilitatea sesizărilor este condiționată de motivarea încălcării temeiurilor de neconstituționalitate invocate _____	341
§4. Pentru admisibilitatea sesizărilor, este necesar ca norma de referință să fie de rang constituțional _____	343
§5. Admisibilitatea sesizărilor este condiționată de motivarea lor la data formulării, iar nu la o dată ulterioară, în fața Curții Constituționale _____	346

Secțiunea a 4-a. Condiții de admisibilitate care vizează

CADRUL PROCESUAL/CONDIȚII PROCEDURALE

SPECIFICE unor atribuții ale Curții Constituționale _____ 347

- §1. Considerații generale _____ 347
- §2. Excepțiile de neconstituționalitate pot fi ridicate
numai în fața instanțelor judecătorești sau
de arbitraj comercial _____ 347
- §3. Excepțiile de neconstituționalitate nu pot fi ridicate
direct în fața Curții Constituționale _____ 349
- §4. Constituționalitatea legii poate fi examinată numai
în cadrul atribuției prevăzute de art. 146 lit. d) din
Constituție, iar nu în îndeplinirea altor competențe ____ 349
- §5. Aceeași excepție de neconstituționalitate, soluționată
de Curtea Constituțională, nu poate fi ridicată
în aceeași cauză de către același autor _____ 350
- §6. Cadrul procesual stabilit prin sesizare nu poate
fi extins prin formularea unei cereri de intervenție în
interes propriu sau în interesul unei părți _____ 351
- §7. Conflictele juridice de natură constituțională poartă
între autoritățile publice de rang constituțional _____ 352

Capitolul al IV-lea. Cauze de inadmisibilitate privitoare

la competența Curții Constituționale _____ 353

Secțiunea 1. Considerații generale _____ 353

Secțiunea a 2-a. Analiza cauzelor de inadmisibilitate _____ 353

- §1. Curtea Constituțională se pronunță asupra
constituționalității, iar nu și asupra oportunității
actelor criticate _____ 353
- §2. Curtea Constituțională se pronunță asupra
constituționalității regulamentelor Parlamentului,
nu și asupra modului de aplicare a acestora _____ 355
- §3. Sunt admisibile sesizările având ca obiect hotărârile
Parlamentului, numai dacă acestea afectează
valori și principii constituționale sau organizarea și
funcționarea autorităților și instituțiilor de rang
constituțional _____ 356
- §4. În cadrul controlului *a priori*, Curtea Constituțională
se pronunță și asupra prevederilor care, în mod necesar
și evident, nu pot fi dissociate de norma criticată, iar
în cadrul controlului *a posteriori*, se pronunță doar
dacă s-a admis excepția de neconstituționalitate ____ 357

§5. Curtea Constituțională nu poate modifica sau completa prevederile supuse controlului de constituționalitate _____	357
§6. Interpretarea și aplicarea legii nu intră, de principiu, în competența Curții Constituționale _____	360
§7. Controlul de constituționalitate presupune raportarea unei norme la dispoziții ale Constituției, și nu o analiză comparativă a actelor normative sau a instituțiilor juridice _____	364
§8. Verificarea compatibilității unei norme de drept intern în raport de normele de drept european nu intră în competențele Curții Constituționale. Norma europeană poate constitui doar o normă interpusă celei de referință, care nu poate fi decât Constituția, și, de asemenea, trebuie să aibă relevanță constituțională _____	367

TITLUL AL VI-LEA. ACTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE ȘI EFECTELE ACESTORA _____

368

Capitolul I. Tipuri de acte _____

368

Capitolul al II-lea. Efectele deciziilor Curții

Constituționale _____

370

Secțiunea 1. Problematica efectelor actelor Curții

Constituționale sub imperiul Constituției din 1991 _____

370

Secțiunea a 2-a. Aspecte specifice privind actuala reglementare a efectelor deciziilor Curții

Constituționale _____

374

§1. Obligatorietatea *erga omnes* a deciziilor Curții

Constituționale _____

374

§2. Neretroactivitatea deciziilor Curții Constituționale _____

380

Secțiunea a 3-a. Aspecte specifice deciziilor interpretative _____

394

§1. Caracterizare generală _____

394

§2. Precizări terminologice. Rațiunea deciziilor interpretative _____

395

§3. Deciziile interpretative, exemplificări și caracterizare _

398

3.1. Modalități de redactare a dispozitivelor deciziilor de interpretare _____

398

3.1.1. Decizii prin care Curtea Constituțională constată că dispozițiile legale criticate sunt constituționale în măsura în care se interpretează într-un anume sens _____

398

3.1.2. Decizii prin care Curtea Constituțională admite sesizarea de neconstituționalitate și constată că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale în măsura în care se interpretează într-un anume sens	403
3.2. Caracterizare generală	411
3.3. Efectele deciziilor interpretative	413
3.4. Delimitări de competențe	417
Capitolul al III-lea. Deciziile Curții Constituționale în lumina principiului securității juridice	422
<i>Secțiunea 1. Efectivitatea justiției constituționale</i>	422
§1. Respectarea deciziilor Curții Constituționale	422
§2. Sancționarea nerespectării deciziilor Curții Constituționale	426
<i>Secțiunea a 2-a. Revirimentul jurisprudențial</i>	430
§1. Semnificație și necesitate	430
§2. Revirimentul în jurisprudența Curții Constituționale a României	432
§3. Condiții/motive de natură a justifica revirimentul jurisprudențial constituțional	433
3.1. Existența unor elemente noi de natură a determina schimbarea jurisprudenței	433
3.2. Numărul semnificativ de cauze în materie cu care Curtea Constituțională a fost sesizată	434
3.3. Aplicarea unei viziuni noi, evolutive asupra modului de interpretare a prevederilor constituționale	436
3.4. Receptarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului	439
3.5. Receptarea jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene	442

TITLUL AL VII-LEA. RAPORTURILE DINTRE DREPTUL NAȚIONAL, DREPTUL INTERNAȚIONAL, DREPTUL EUROPEAN ÎN CADRUL CONTROLULUI DE

CONSTITUȚIONALITATE ÎN ROMÂNIA	444
Capitolul I. Cadrul constituțional de referință	444
Capitolul al II-lea. Receptarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și, respectiv, a Curții de Justiție a Uniunii Europene	449
<i>Secțiunea 1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului</i>	449

<i>Secțiunea a 2-a. Curtea de Justiție a Uniunii Europene</i>	456
<i>Secțiunea a 3-a. Efectul invocării de Curtea Constituțională a României a jurisprudenței Curților europene în privința instanțelor judecătorești din România</i>	473
Capitolul al III-lea. Rolul Comisiei de la Veneția în asigurarea standardelor moderne de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale	475
<i>Secțiunea 1. Comisia de la Veneția. Scurtă prezentare</i>	475
<i>Secțiunea a 2-a. Forme de cooperare instituțională</i>	476
§1. Conferințe, seminarii, forme de asociere a instanțelor de jurisdicție constituțională	476
§2. Consiliul mixt pentru justiție constituțională	476
<i>Secțiunea a 3-a. Reflectarea în jurisprudența Curții Constituționale a României a cooperării cu Comisia de la Veneția</i>	477
§1. Documentarea prin intermediul agenților de legătură	477
§2. Invocarea recomandărilor Comisiei de la Veneția	478
2.1. Revizuirea Constituției	478
2.2. Legislația electorală	479
2.3. Răspunderea penală versus cea politică a miniștrilor	482
2.4. Loialitatea constituțională	485
BIBLIOGRAFIE	489